

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مصاحبه نشریه حریم امام در مورد بانو مجتهده امین.

حجت الاسلام والمسلمین ناصر باقری بیدهندی از اساتید جامعه المصطفی و نویسنده و پژوهشگر برتر علوم دینی در حوزه علمیه قم می‌باشد. ایشان در این گفتگو با اشاره به اساتید و مشایخ اجازه بانو مجتهده امین، به توصیف رفتار اجتماعی و زمینه های موفقیت این بانو فاضل پرداخت.

حریم امام: علاقه مندیم به ابعادی از زندگانی بانو مجتهده امین اشاره بفرمایید.

ضمن تشکر از حسن ظن شما برای بنده افتخار است که بتوانم برخی از ابعاد زندگی و خدمات بانوی مجتهده سیدنصرت امین را بیان کنم.

زندگی اولیای خدا برای سایر مردم الگوی است که باید آن‌ها را شناخت و سرمشق قرار داد و استفاده کرد. وجود آنها برای تعلیم و تربیت بندگان از نعمت‌های بزرگ خداوند است. یک از این شخصیت‌ها بانوی معظم امین است که از جهت زیادی می‌تواند برای دیگران به ویژه بانوان الگو و سرمشق باشد.

زندگی این بانوی یگانه به دو دوره تقسیم می‌شود: چهل سال اول که دوران تحصیل و تهذیب و ریاضت او بوده است، و چهل سال دوم، که شروع تابش خورشید اشتهار و فضیلت اوست.

حریم امام: ایشان در کدام مدرسه درس خوانده است؟

وقتی به سن درس آموزی و تعلیم رسید مکتب خانه خدیجه بیگم وارد می‌شود و با روخوانی قرآن مجید و خواندن و نوشتن آشنا می‌شود.

در ایامی که در خانه پدر به سر می‌برد تحت مراقبت صحیح والدین رشد می‌کند. حدود یازده یا دوازده ساله است که به تحصیل زبان عربی می‌پردازد.

در سیزده سالگی با پسر عموی خود حاج میرزا آقا معروف به معین‌التجار ازدواج می‌کند و مشغول خانه داری و بچه داری می‌شود و اوقات فراغت خود را با مطالعه سپری می‌کند. عشق فوق‌العاده او به آموختن سبب می‌شود

که شوهر برای رشد او از استادان با تقوا و ملا در منزل استفاده کند. بنابر این ایشان برای مصونیت از آلودگی جو بی حیا و بی حجابی پهلوی همه درسهای خود را در منزل فراگرفته است.

حریم امام: استادان شناخته شده ایشان کدامند؟

حضرات حجج اسلام شیخ ابوالقاسم زفره ای معروف به حاج آخوند زفره ای، میرزا علی اصغر شریف و آیت الله حاج میر سیدعلی نجف آبادی. او خود می گفته که اغلب معنویات و معارف خود را از استاد فرا نگرفته و غالب نوشته هایش با ارشاد الهی و الهامات او بوده است. مع الوصف معتقد است که انسان باید ابتدا نزد اساتیدی دانشمند تحصیل کند، سپس از راه عمل - یعنی ادای واجبات و ترک محرمات - مدارج کمال را بپیماید.

حریم امام: خانم امین در چه سالی به دریافت اجازه روایی نائل شد؟

در ماه صفر سال ۱۳۵۴ ه ق.

حریم امام: مشایخ اجازه خانم کدام یک از فقیهان بودند؟

آیات عظام آقا شیخ محمد کاظم شیرازی و آقا شیخ عبدالکریم حایری یزدی و آقا سید ابراهیم حسینی شیرازی اصطهباناتی، محمد رضا مسجدشاهی اصفهانی.

حریم امام: چه کسانی از خانم امین اجازه روایی دریافت کردند؟

جمع کثیری از جمله:

آیت الله سید شهاب الدین حسینی مرعشی نجفی.

علامه شهید حاج سید محمد علی قاضی طباطبایی.

علامه شیخ عبدالحسین امینی.

علامه خبیر سیدمحمد علی روضاتی.

علامه سید عباس حسینی کاشانی.

علامه شیخ عبدالله سبیتی.

حجت الاسلام شیخ زهیر الحسون .

حریم امام: جایگاه علمی ایشان در چه سطحی بوده است؟

بهترین معرف شخصیت علمی افراد آثار قلمی آنهاست و خانم امین آثار فاخری از خود به جای گذاشته است .

بودن تردید آنچه ایشان در زمینه تفسیر و اخلاق و عقاید و معارف نوشته بیان گر شخصیت علمی او است. نوشته هایش دارای نثری دلکش، زیبا و آهنگین است که عطر بینش توحیدی، ادب و عرفان، از سطر سطرش به مشام می رسد و واژه هایش روح را صیقل می دهد .

جایگاه ایشان از نظر فقهی و اصولی و عرفانی در بین علما و فقها جایگاه شناخته شده ای بود. همین جایگاه علمی او بسیاری از اندیشه وران و عالمان دینی را مجذوب خود کرده بود. جامعه الشتات او پاسخ پرسش هایی است که بزرگانی چون شهید سید محمد علی قاضی طباطبایی، شیخ محمد طه الهنداوی النجفی زاده، سید حسن الحسینی از ایشان پرسیده اند و ایشان جواب داده است و توسط علامه شیخ مرتضی مظاهری نجفی جمع آوری تنظیم شده است .

حریم امام: رابطه ایشان با علمای زمان خودشان چگونه بود؟

از وقتی که جایگاه علمی خانم و نبوغ و اخلاص وی در راه علم و جامعه و اصلاح بر عالمان روشن گشت مراجعات و پرسش ها از ایشان آغاز شد. مردم به ویژه اهل علم و زنان کوشا در مسیر معارف نزد او می آمدند .

بسیاری از بزرگان علم و فقاہت و حکمت به دیدارش می آمدند تا با یکدیگر گفتگوهای عالمانه و یا عارفانه داشته باشند، شخصیت های چون علامه طباطبای و شاگرد برازنده اش علامه شیهه مرتضی مطهری، علامه محمد تقی جعفری، علامه سید محمد حسین حسینی تهرانی، علامه حائری شیرازی .

از عالمان عصر در تجلیل و تمجید از مقام علمی و معنوی او سخنان رسا و گویایی نقل شده است که هم حاکی از اخلاص قلبی و نبوغ فکری و جامعیت علمی و عملی اوست .

از علامه سید کمال فقیه ایمانی نقل کرده اند که گفت: چند مرتبه که در حضور حضرت امام خمینی رضوان الله تعالی علیه مشرف شدم، ایشان جوایب حالات و اشتغالات و سلامتی بانوی مجتهده امین شدند و در مقابل به منزل حاجیه خانم امین که می رفتم، بانوی ایرانی مقید بودند برای سلامتی حضرت امام- قدس سره- و موفق شدن ایشان و پیشرفت در اهداف مقدس اسلامی دعا کنند و ایشان ابلاغ سلام خدمت معظم له را ترک نمی کردند .

حریم امام: گویا حضرتعالی بعضی از آثار ایشان را تصحیح کرده اید؟

آری مثل کتاب مخزن اللئالی دومین کتاب ایشان.

حریم امام: معروف ترین شاگردان خانم امین را نام ببرید.

دست پروردگان خانم امین فراوان اند بسیاری از بانوان اصفهانی که در امور مذهبی تکالیفی به عهده گرفته اند، افتخارات شاگردی او را دارند در این جا از چند تن نام می برم:

بانو عفت الزمان امین - خانم نمازی علویه همایونی - خانم بتول غازی - صفوی قمی - صدیقه سادات حکیمیان - مهرالسادات قلمکاریان - محبوبه گلستانیان.

حریم امام: در عرفان چه روشی داشتند؟

یکی از شاگردان ایشان گفته است: شرع و حقیقت و شریعت را داشتند و می گفتند حقیقت باطن شریعت است اگر کسی شریعت را کاملاً عمل کند به حقیقت می رسد و خودشان هم همین کار کرده بودند.

حریم امام: علت تشکیل دبیرستان دخترانه امین توسط ایشان و همکارانش چه بود؟

هدف از تشکیل هنر نهاد، تأمین نیازهای جامعه است، مدارس ویژه بانوان از این قاعده خارج نیست. در آن دوران به سبب این که دختران برای تحصیلات، موقعیت مناسب نداشتند و برای کسب علم و دانش یا باید راهی مدرسه های که استعمارگران تأسیس کرده بودند و دبیران بسیاری از دبیرستان دخترانه مرد بودند، بروند که خانواده های مذهبی به ندرت اجازه می دادند که دخترانشان به دبیرستان بروند و در نتیجه ایشان با درک موقعیت دختران آن زمان با تأسیس دبیرستان دخترانه راه تحصیل را برای بسیاری از دختران فراهم ساختند و تا حالشان مساعد بود هفته یک روز برای تدریس تفسیر قرآن به آن مدرسه می رفتند.

حریم امام: مکتب فاطمه چه بود؟

مدرسه ای بود که برای علاقه مندان تحصیل علوم حوزوی راه اندازی شد و خود ایشان هفته ای یک روز با تفسیر و مباحث مذهبی، شاگردان را مستفیض می فرمودند.

دائر کردن جلسات هفتگی که در آن تفسیر قرآن و مباحث مذهبی می پرداختند از خدمات مؤثر ایشان بود.

حریم امام: خصوصیات بارزی که بانو امین در نظر داشت محصلان مدرسه دارا باشند چه بود؟

آنچه از طالبان این مدرسه متوقع بود تزکیه بود، پیش از تعلیم و بیش از تعلیم می خواست بانوان عفیف و متعهد و متدین بار آیند در این راه به کمک شاگردان خود زحمت زیادی کشید و دست پروردگان خوبی به جامعه تحویل داد.

حریم امام: زیاد شنیده ایم که به امور معنوی توجه داشتند، لطفاً در این باره اگر مطلبی دارید بیان فرمایید.

ایشان برای اصلاح حال شاگردان خیلی می کوشید همواره آنان را به رعایت تقوای الهی و مد نظر قرار داد آخرت و تمامیت و حساب و کتاب الهی در روز جزا تأکید می کرده اند و به آنان می فرمودند: شب بیدار باشید، موقع اذان بیدار باشید، درباره نماز شب می گفتند حضرت رسول (ص) تمام شب نمی خوابیدند بلکه بخشی از شب را به استراحت اختصاص می داند.

او خطاب به دختران جوان می فرمود: ... از صفات بارز زن همان پاکدامنی و عفت است... زنان تا حد امکان باید خود را در مقابل چشم مردان ناپاک و پلید قرار ندهند، زیرا شرافت زن نزد تمام عقلا، در جامعه، در عفت او است.

او می فرمود: زنان تحصیل کنند و علم بیاموزند، لکن با حفظ نفس و آبروی آرام، پاره کردن حجاب در حقیقت پاره گردن اوراق قرآن است. چون قرآن به حجاب حکم می کند و خلاف آن را عمل کردن، حکم خدا و پیامبر را زیر پا گذاشتن است.

ایشان در کنار درس، به شوهرداری و تربیت فرزند زیاد توصیه می کردند و می فرمودند آن طور که شوهران دوست دارند باشید، که بیشتر حاضر باشند در کنار شما باشند تا بیرون از خانه او می گفت: برای خود از خیلی چیزها صرف نظر می کردم، ولی به شوهر کاملاً می رسیدم و در جاهای که میسر بود، کسی را با پول کمک می گرفتم تا در کارها به من کمک کند تا مسئولیت و کارهایم زمین نماند و به درسم برسم.

مکرر می گفت: انسان مراقب حال خود باشد، در هر روز، اول با خود «معاهده» کند، بعد در طی روز «مراقبه» داشته باشید در انتهای امر، خودتان را «محاسبه» کنید و اگر کار خلافی از شما سر زده است «معاتبه» داشته باشید...

می گفت: با کسی معاشرت کن که از دیدن او به یاد خدا بیفتی و از سخنش به علم تو افزوده شود و عملش تو را به یاد قیامت بیندازد. با هر فردی که نشستید، ناخودآگاه گفتار و رفتارش بر روی شما مؤثر است. پس مواظب باشید از ردائل خود را تزکیه کنید.

حریم امام: خصوصیات اخلاقی و رفتاری ایشان چگونه بود؟

ایشان در طول دوران زندگی خود در تکمیل اخلاق فاضله و صفات پسندیده کوشیده بود. بر اثر انس و الفت با معبود و ریاضت های شرعی توانسته بود جهان صغیر و وجود خویش را فتح کرده و بر قله انسانیت برسد.

وی کسی بود که در اثر مراقب های مداوم و تقوای مستمر و چشم پوشی از تعلقات دنیا مضمون غضا ابصار کم تر و العجائب دیده اش به عجائب باز شد.

وی از تمامی ارزش های اخلاقی در حد کمال برخوردار بود زندگی پر ثمرش با قرآن و سنت آمیخته بود. او با اینکه تمکن مالی داشت اما از دنیا گذشته ای زاهد بود که زرق برق های فریبنده و بی اساس دنیا نتوانست او را بفریبد و به خود مشغول نماید. او از ثروت خود در راه اعتلای فرهنگ این مرزوبوم استفاده کرد و سبب انتقال دانش متقدمان به خواهران ایمانی خود در عصر ما گردید.

او در همه زمینه ها معتدل بود حرکات و سکناش متین و حساب شده و خودش کانون گرم مهر و محبت بود و آثار تواضع در تمام حرکاتش هویدا. بانو امین با همه فضائل و مناقبی که داشت هرگز به همسر خود فخر فروشی نکرد. با اینکه همسر بانو همسطح ایشان نبود و سواد او در حد علم سیاقی بود، هیچ گاه فضائل خود را به رخ شوهر نکشید. مطیع کامل همسر خود بود در انجام وظایف همسر داری بسیار کوشا بود. او حتی برای استقبال از همسر به بدرقه او تا دم در منزل هم می رفت.

حرم امام: چه عواملی را، زمینه ساز موفقیت خانم امین می دانید؟

ایشان عنایتی شدید به ارزش وقت و رعایت نظم در زندگی داشت و از بی نظمی در زندگی، که بزرگترین علت تضييع وقت و هدر دادن عمر گرانبهاست، به شدت بیزار بود و آن را گناهی بزرگ می دانست. از این رو کوشش می کرد از ثانیه ها و لحظات عمر نیز در راه به کمال رساندن خود و ارشاد و راهنمایی دیگران سود جوید و بهره گیرد.

یکی از ویژگی های بانو امین سخت کوشی و تلاش فراوان ایشان است، به طوری که این ویژگی وی به صورت ملکه درآمده است. از همان نوجوانی علاقه شدید ایشان به مطالعه و فهم مطالب دینی آغاز شد و گذشت زمان نه تنها آن را کم رنگ نکرد که باعث شکوفایی بیشتر آن شد. او می گفت: «هیچ چیز نمی تواند کلاس درس را تعطیل کند، حتی مرگ فرزند». یکی از اساتید ایشان مرحوم آیت الله حاج میر سید علی نجف آبادی گفته است: «روزی شنیدم فرزند ایشان فوت شده است فکر کردم خانم دیگر درس را تعطیل خواهد کرد، ولی بر عکس دو روز بعد کسی را به سراغم فرستاد که برای تدریس به منزل ایشان بروم و من از این علاقه ایشان به درس و تحصیل سخت تعجب کردم.»

این بانوی خردمند بسیاری از اوقات خود را به تفکر فرو می رفت و به راهنمایی فکر حقائق را از میان مجهولات استخراج می کرد و به رشد دادن عواملی که باعث تقویت عقل می گردد، می پرداخت. ایشان از خاطرات زمان کودی اش چنان می گوید: «درست یاد دارم در اوقاتی که با بچه های هم سن خودم بودم مثل آنها تفریح و گردش نمی کردم، بلکه بیشتر مشتاق بودم تنها باشم تا فکر کنم، زیرا گمشده ای در وجود خود احساس می کردم، حتی اگر در مجلس عمومی می رفتم، باز در حال تفکر بودم، و در مقام اینکه پا از جاده شریعت بیرون نگذارم». عامل دیگر موفقیت ایشان بهره مندی از استادان وارسته و شایسته بود است.

عامل دیگر، خلوص و تقوا و معنویت و تهذیب روح و مجاهده با نفس اکمال انقطاع الی الله و فناء در حق متعال بود.

عامل دیگر گمنامی بود. تا انسان گمنام است فرصت تحقیق و تدریس و تألیف دارد اما وقتی شهرت یافت بسیاری از این دست توفیقات کم می شود. او مانند حکیمان زاهد گوشه گیر نمی خواست نامش را بر روی کتاب هایش بنویسد، شعار او خدمت به حق بود و دفاع از حق، بی هیچ نظر دیگری. اتصال و توسل به اهل بیت (ع) یکی دیگر از عوامل موفقیت این بانو بود. گفته اند هفته ای یکبار روضه خوانی آمد و برای ایشان روضه می خواند.

از آنچه گفته شد، معلوم گردید ما در تاریخ شیعه، بانوان فاضل و دانشمند کم نداریم اما بانویی به جامعیت و تأثیرگذاری و اعتبار بانو امین در عرصه علم و دانش و عرفان کم سراغ داریم.

منبع: مجله حریم امام، پنجشنبه ۲۱ خرداد ماه ۱۳۹۴ شماره ۱۷۱ ص ۲۱ و ۲۲.